

Prologus in librum. Cur deus homo

Anselmi Cantuariorum archipresulis viri tñ eloquentia: tum multarū rerū peritia doctissimi: archana de euangelica preparatione contra grecos instituta prefatio: in librum (Cur deus homo) felici augurio piētissime sacrata: inchoat.

Deus subditum qd

propter quosdā qui añq̄ pfectum et exq̄sitū esset primas ptes ei⁹ me nesciente sibi transcribebant festinātius quaz mihi oportunū esset. Ac idō breuius q̄ vellē sum coactus vt potui psumare. Nā plura q̄ tacui inseruissem et addidissē si in quiete et congruo spacio illud mihi edere licuisset. In magna em̄ cordis tribulatione quā vñ et cur passus sim nouit deus. Illud in anglia rogatus incepti et in capuana puīcia peregrinatus pfecti. Qd̄ fm̄ materiam: d̄ qua editū est (cur deus hō) nomināui et in duos libellos distixi. Quorū prior quidē infidelium xp̄ianā fidem: q̄ putāt illā rōni repugnare respicientū cōtinet obiectiōes: et fidelium respōsiones: ac tandē remoto xp̄o quasi nunq̄ aliquid fuerit de illo probat rōnibus necessarijs esse impossibile vlluz hōiem saluari sine illo. In sc̄do autē libro simili ter q̄ n̄hil sciat de xp̄o mōstrat: nō mi-

n⁹ apta rōne et veritate naturā humanā adh̄ institutā eē: vt aliqui immortalitate btā: totus hō. i. in corpe et in aīa fruere et ac necesse esse vt hoc fiat de homine propter qd̄ factus est: sed non nisi p hōiem deū atq̄ ex necessitate: et omnia que de chusto credimus fieri oportere. Hanc p̄ faciunculā cū capitulis totius opis: omnes qui librum hunc transcribere volunt: ante eius p̄ncipium vt prefigant postulo: quatenus in cuiuscunq̄ manus venerit quasi in eius fronte aspiciat: siquid i toto corpore sit quod non despiciat.

Explicat prologus.

- I**ncipiunt capitula libri primi.
Questio de q̄ totū opus p̄det. **Capitulum. I.**
Quomodo accipienda sint que dicenda sunt. **Capitulum. II.**
Obiectiōes infidelium et responsiones fidelium. **Capitulum. III.**
Quod hee responsiones vident̄ infidelibus sine necessitate et quasi quedam picture. **Capitulum. IIII.**
Quod redēptio hominis nō potuit fieri p aliā q̄ p dei psonam. **Capitulum. V.**
Qualiter reprehendant infideles qz dicimus deū morte sua nos redemisse et sic dilectionem suam erga nos ostendisse et p nobis expugnare dyabolum venisse. **Capitulum. VI.**
Quod nullā dyabolus habebat iusticiam aduersus hōiem et quare videatur habuisse et cur deus hominem hoc modo liberaret. **Capitulum. VII.**
Quomodo licet humilia que dicim⁹ de chusto nō ptineant ad diuinitatez tñ incōueniens videat̄ infidelibus ea de illo dici fm̄ hominem et vn̄ de illis videatur idē hō nō sponte mortuus eē. **Capitulum. VIII.**
Quod spōte mortuus sit: et quod sit factus obediens vsq̄ ad mortem: et propter qd̄ et deus illū exaltauit: et nō voluntatem meam facere: et p̄prio filio suo nō pepit deus: et nō sicut ego volo sed sicut tu vis. **Capitulum. IX.**

Utrum de eisdem quomodo alter recte intelligi possit. **Capitulum. X.**
Quid sit peccare et pro peccato satisfacere. **Capitulum. XI.**
Utrum sola misericordia sine omni debiti solutione doceat deum peccata dimittere. **XII.**
Quod nihil minus sit tolerandum in rebus ordine quam ut creatura creatori debiti honorem auferat et non soluat quod auferit. **Capitulum. XIII.**
Cuiusmodi honor dei sit pena peccatis. **Capitulum. XIII.**
Si deus vel ad modicum paciatur honorem suum violari. **Capitulum. XV.**
Ratio quod angelorum numerus ceciderunt restaurandus sit ab hominibus. **XVI.**
Quod alij angeli pro illis non possint restitui. **Capitulum. XVII.**
Utrum plures futuri sint sancti homines quam sint mali angeli. **Capitulum. XVIII.**
Quod homo non possit saluari sine peccati satisfactione. **Capitulum. XIX.**
Quod secundum mensuram peccati oporteat esse satisfactionem nec hanc homo pro se facere possit. **Capitulum. XX.**
Quanti ponderis sit peccatum. **Capitulum. XXI.**
Quam contumeliam homo fecit deo cum se permisit vinci a dyabolo pro qua satisfacere non potest. **Capitulum. XXII.**
Quod abstulit deo cum peccauit quod reddere nequit. **Capitulum. XXIII.**
Quod quod diu non reddet homo quod debet non possit esse beatus nec excusetur impotentia. **Capitulum. XXIII.**
Quod ex necessitate per christum saluetur homo. **Capitulum. XXV.**

Finit.

Incipit liber anselmi episcopi. **Cur deus homo. Questio de qua totum opus pendet. Capitulum. I.**

Episcopus et studiose a multis rogatus sum et verbis et litteris: quatenus cuiusdam de fide nostra questionis rationes quas soleo respondere querentibus memorie scribendo commendare dicunt enim sibi placere eas et arbitrantur sibi satisfacere. **Q**uod appetunt: non ut pro rationem ad fidem accedant: sed ut eorum que credunt intellectu: et delectentur contemplatione: et ut sint quantum possint parati semper ad satisfactionem omni posseti se rationem de ea que in nobis est spe. **Q**uam questionem solent infideles nobis simplicitate christianam quasi fatuas deridentes obicere, et fideles multi in corde versare: qua scilicet ratione vel necessitate deus homo factus sit et morte sua sicut nos credimus et cōitemur mundo vitam reddiderit, cum hec aut pro alia persona siue pro angelica siue per humanam aut sola voluntate facere potuerit. **De** qua questione non solum literati sed etiam illiterati multi querunt et rationem eius desiderant. **Q**uod ergo de hac multi tractare postulent: et licet inquirendo valde videatur difficilis: in soluedo tamen omnibus est intelligibilis: et propter utilitatem rationisque pulchritudinem amabilis: quamuis a sanctis patribus inde quod sufficere debeat dictum sit: tamen de illa curabo quod mihi deus dignabitur aperire petentibus ostendere. **Et** quod ea que pro interrogatione et responsione inuestigantur multis et maxime tardioribus ingenijs magis patet: et ideo plus placet unum ex illis qui hoc flagitant qui inter alios instancius ad hoc me sollicitant accipiam mecum disputantem ut boso querat et anselmus respondeat hoc modo.

Cur deus homo

Quomodo accipiēda sint ea que dicenda sunt. **Boso .II.**

Sicut rectus ordo exigit vt profunda chustiane fidei credam⁹ prius quā ea presumamus ratione discutere: ita ne in negligentia mihi videtur si postquā cōfirmati sumus in fide non studemus quod credim⁹ intelligere. **Q**uapropter quoniam gratia dei preueniente fidem nostre redemptionis sic puto me tenere vt etiam si nulla ratione quod credo possum comprehendere: nihil tamen sit q̄ me ab ei⁹ firmitate valeat euellere: a te peto mihi aperiiri. quod vt scis plures mecū petūt qua necessitate scilicet et ratione deus cum sit omnipotens humilitatē et infirmitatem humane nature pro ei⁹ restitutum assumpserit. **A** **Q**uēris a me sup̄ me est. z idcirco altiora me tractare timeo ne forte cū putauerit aut etiam viderit aliq̄s me nō sibi satisfacere: plus existimet rei veritatē mihi deficere quā intellectū meū ad eaz capiendam nō sufficere. **B** **N**on hoc tantū timere debes quantum et reminisci: quia sepe contingit in colloquēdo de aliqua questione vt deus aperiat quod prius latebat: et sperare de gratia dei: quia si ea que gratis accepisti libenter impartiris: altiora que nondū attigisti mereberis accipere. **A** **E**st et aliud propē quod video aut vix aut nullatenus posse ad plenum inter nos de hac retracta ri quoniam ad hoc est necessaria noticia potestatis necessitatis voluntatis et aliarum quarundam rerum que sic se habēt vt earū nulla possit plene sine alijs considerari et ideo tractatus eorum suum opus postulat non multū vt puto facile nec omnino inutile. **N**am earum ignorantia quedam facit difficilia que per earum noticiam fiunt facilia. **B**

Sic breuiter de hys suis locis dicere poteris vt et quod sufficiat ad presēs

opus habeamus: et quod pl⁹ dicendū est in aliud tempus differamus. **A**

Hoc quoq; multum retrahit a petitiōe tua. quia materia non solum preciosa z sicut est de speciosa forma pre filijs hominum sic etiaz est de speciosa ratione super intellectus hominū. vnde timeo ne quemadmodum ego soleo indignari prauis pictoribus cum ipsum dominum nostrum in formā figura pingi video ita mihi contingat si tam decoram materiā incōtēpto et contemptibili dictamine exarare presumo. **B** **N**ec hoc te debet retrahere quia sicut tu permittis vt qui potest meli⁹ dicat: sic nulli presituis vt cui dictamen tuum non placet pulchrius non scribat. verum vt omnes excusationes tuas excludaz q̄ postulo non facies doctis. sed mihi z h̄ ipsum mecū petētib⁹. **A** **Q**uoniam video oportunitatē tuā z illoz q̄ h̄ tecū ex charitate z religioso studio petūt: tēptabo p̄ mea possibilitate deo adiuuante vīs orōib⁹ q̄s h̄ postulātes sepe mihi petenti ad hoc ipsuz promissis: qd queritis non tam ostendere quā tecum querere. sed eo pacto quo omnia que dico accipi volo. videlicet vt si quid dixerō quod maior non confirmet auctoretas quamuis illud ratione probare videar non alia certitudine accipiatur interim nisi quia mihi ita videtur donec mihi deus aliquo modo meli⁹ reuelet. **Q**uod si aliquatenus questioni tue satisfacere poterō certum esse debebit. qz et sapientior me plenius hoc facere poterit: imo: sciendum est quicquid homo inde dicere vel scire possit altiores tante rei adhuc latere rationes. **Boso.**

Patere igitur vt verbis vtar infidelium equum em̄ est vt cū nostre fidei ratōem studemus inquirere ponam⁹ obiectōes eoz qui nullaten⁹ ad fidē eandē sine ratione volunt accedere. **Q**uāuis em̄ illi ideo ratōez querāt: quia nō credūt nos

vero quia credim? vnū idēq; tamē est qđ querim? z si quid respōderis cui au-
ctōritas sacra videat? contraire licet mi-
hi illā ostendere quatenus quō nō obfi-
stat aperias. **A** Dic qđ tibi videt?

Obiectioes infidelium et responsio-
nes fidelium. III. Boso.

A Biciūt nobis deridētes simpli-
citatē nostrā infideles q; deo fa-
cimur iniuriā z cōtumeliā cum
eū asserimus in vterū mulieris descen-
disse: natū esse de femina lacte z alimen-
tis humanis nutritū creuisse z vt multa
alia taceā que deo nostro nō vident? cō-
uenire: lassitudinē: famē: sitim: verbera
z inter latrones crucē mortēq; subisse.

Ansel. Nos nō facim? deo iniuriam
vllā aut cōtumeliā: sed toto corde gra-
tias agētes laudam? z predicam? ineffa-
bilē altitudinē misericordie illi? vt quā-
to nos mirabilius z preter opinionē de-
tātis z tā debitis malis in quib? eram?
ad tāta z tā in debita bona que pdide-
ramus restituit: tanto maiorē dilectōez
erga nos z pietatē mōstrauit. Si em̄ di-
ligētē cōsiderarēt quā cōueniētē hoc
modo pcurata sit humana restauratō
nō deridēter nostrā simplicitatē sed dei
nobiscū laudarēt sapientē benignitatē.

Oportebat namq; vt sicut per hominis
in obedientiā mors in humanū gen? in-
trauerit ita p hominis obedientiā vita
restitueret. Et quēadmodū peccatum
qđ fuit causa nostre dānationis iniuriā
habuit a femina: sic vere iusticie z salu-
tis nostre auctor nasceretur de femina et
vt dyabolus qui p gustū ligni (quē sua
sit) hominē vicerat: per passiones ligni
quā intulit ab homine vinceret. Sunt
quoq; alia multa que studiose cōsiderā-
ta ineffabilē quandā nostre redēptiōis
hoc mō pcurare pulchritudinē oñdūt.

Quod hee responsiones videant? in
fidelib? q̄si quēdā picture. IIII. Boso.

Omnia hec pulchra: z quasi que
dā picture suscipiēda sunt. **S**z
si non sit aliquid solidū sup qđ
sedeāt nō vident? infidelibus sufficere:
cur deū ea que dicim? pati voluisse cre-
dere debeamus. Nam qui picturā vult
facere aliquid eligit solidū sup qđ pin-
gat vt maneat quod pingit: Nemo em̄
pingit in aqua vl? in aere: quia ibi nulla
manēt picture vestigia. **Q**ua ppter cuz
has cōueniētias quas dicis infidelib?
quasi quas dā picturas rei geste obtēdi-
mus: quoniā nō rem gestā sed figmētū
arbitrant? esse quod credim?: quasi sup
nubē pingere nos existimāt. **M**ōstran-
da est ergo prius veritatis rationabilis
soliditas id est necessitas que pbat deū
ad ea que predicam? debuisse aut potu-
isse humiliari: deinde vt ipsuz quasi cor-
pus veritatis plus niteat iste cōuenien-
tie quasi picture corporis sunt exponēde.

Ansel. Nonne satis necessaria ratio vi-
det? cur deus ea que dicim? facere debu-
erit q; genus humanū tam preciosum
opus ei? omnino perierat nec decebat
vt quod deus de homie pposuerat pe-
nitus amichilaret? nec idē ei? ppositum
ad effectū duci poterat: nisi gen? huma-
nū ab ipso creatore suo liberaretur.

Quod redemptio hominis non potuit
fieri per aliam qm p dei psonā. V. Boso.

Rec ipsa liberatio si p aliā quā p
dei personā: siue p angelū siue
p hominē esse fctā quolibet mo-
do diceret? mens hec hūana hoc multo
tolozabili? acciperet: Potuit em̄ deus
hominē aliquē facere sine peccato non:
de massa peccatrice nec de alio homine
sicut fecit adam: p quē h? ipsum op? fie-
ri potuisse videt. **A** An nō intelli-
gis quia quecūq; alia psona hominē a
morte redimeret eterna ei? seruus idē
hō recte iudicaret. **Q**uod si esset: nullate-
nus restauratus esset in illā dignitatez
quā hūrus erat si nō peccasset: cū ipse

Cur deus homo

qui non nisi dei seruus et equalis angelis bonis per omnia futurus erat. seruus eius esset qui deus non esset et cuius angeli serui non essent.

Hoc. **Q**ualiter reprehendant infideles quod dicimus deum morte sua nos redemisse et sic dilectionem suam erga nos ostendisse et pro nobis expugnare dyabolum venisse.

Hoc est quod valde mirantur. **V**I. **Q**uia liberationem hanc redemptionem vocamus. **I**n qua namque autunt nobis captione. aut in quo carcere aut in cuius potestate tenebamini vnde vos deus non potuit liberare nisi vos tot laboribus et ad vltimum suo sanguine redimeret. **Q**uibus cum dicimus. redemit nos a peccatis et ab ira sua et de inferno et de potestate dyaboli. quem quod nos non poteramus ipse pro nobis venit expugnare. et redemit nobis regnum celorum. **E**t quia hec omnia fecit. hoc modo ostendit quantum nos diligeret. **R**espondet **S**i dicitis quod deus hec omnia facere non potuit solo iussu quem cum iubeo creasse dicitis. repugnatis vobismetipsis. quod impotentem illum facitis. **A**ut si fatemini quod potuit. sed noluit nisi hoc modo. quomodo sapientem illum dicitis vel ostendere poteritis quem sine vlla ratione tam indecetera velle pati asseritis. **O**mnia enim hec que obtenditis in eius voluntate consistunt. **I**ra namque dei non est aliud quam voluntas puniendi. **S**i ergo non vult punire peccata hominum. liber est homo a peccatis et ab ira dei et ab inferno et a potestate dyaboli. que omnia propter peccata patitur et recipit ea quibus propter eadem peccata priuatur. **N**am in cuius potestate est infernus aut dyabolus aut cuius est regnum celorum nisi eius qui fecit omnia. **Q**uem cum itaque timetis aut desideratis eius voluntati subiacet cui nihil resistere potest. **Q**uapropter si humanum genus saluare noluit nisi eo quo dicitis modo cum sola voluntate potuerit vtmittius dicam. videte quomodo eius sapientie

repugnatis. **N**am si homo quod facile posset cum graui labore sine ratione faceret. non vti que sapiens ab illo iudicaretur. **Q**uippe quod dicitis deum taliter ostendisse quantum vos diligeret nulla ratione defendit. si nullatenus hominem aliter potuisset saluare non monstrat. nam si aliter non potuisset tunc forsitan necesse esset vti huiusmodi dilectionem ostenderet. nunc vero cum aliter possit saluare hominem queratio est vti propter ostendendam dilectionem suam ea que dicitis faciat et sustineat. **A**n enim non ostendit angelis bonis quantum eos diligat pro quibus talia non sustinet. **Q**uod vero cum dicitis venisse expugnare pro vobis dyabolum quo festi audetis preferre. **N**one dei omnipotentia regnat ubique. **Q**uomodo ergo indigebat deus vti ad vincendum dyabolum de celo descenderet. **H**ec nobis infideles obicere posse videntur.

Quam nullam dyabolus habebat iusticiam aduersus hominem. et que dicat habuisse. vti videat et cur deus huiusmodi hominem liberaret.

Sed et illud quod dicere sole. **V**II. **S**ed deum scire debuisse prius pro iusticia contra dyabolum agere. vti liberaret hominem quem pro fortitudine vti cum dyabolus eius in quo nulla mortis erat causa et qui deus erat occideret iuste potestate quam super peccatores habebat amitteret alioquin iniustam violentiam fecisset illi: quomodo iuste possidebat hominem quem non ipse violenter attraxerat. sed idem homo se sponte ad illum contulerat: non video quam vim habeat. **N**am si ipse dyabolus aut homo suus esset aut alterius quam dei: aut in alia quam in dei potestate maneret forsitan bene recte diceret. cum autem dyabolus aut homo non sit nisi dei: et extra potestatem dei neuter consistat: quare causam debuit deus agere cum suo de suo in suo nisi vti seruum suum puniret qui suo conseruo communitatem dominum deserere et ad se persuasisset transire: ac traditor fugitiuum fur furem cum furto domini sui suscepisset. **A**ter-

q̄ nāq̄ fur erat cū alter altero psuaden-
te seipm̄ dño suo furabatur. **Q**uid em̄
iustius fieri posset si hoc de^o faceret aut
si iudex oim̄ de^o hominē sic possessū de
potestate tam iniuste possidentis v̄l ad
puniendū istū aliter q̄ per dyabolum :
vel ad parcendū illi eriperet q̄ hec iniu-
sticia esset. **Q**uis em̄ homo iuste a dya-
bolo torqueret ille tñ em̄ iniuste torque-
bar: homo nāq̄ meruerat vt puniretur
nec ab v̄llo p̄uenienti^o q̄ ab illo cui p̄se-
serat vt peccaret: dyaboli x̄o meritum
nullū erat vt puniret. imo hoc tāto faci-
ebat iniusti^o: q̄nto nō ad hec amore ius-
ticie trahēbat: sed instinctu malicie im-
pellebat. **N**ā hoc nō faciebat deo iubē-
te sed incōprehensibili sapiā sua q̄ ma-
la etiā bñ ordinat p̄mittēte. **E**t puto il-
los qui dyabolū aliquā opinantē habe-
re i possidēdo hoiez iusticiā ad hoc ide
adducit q̄a vident hoiem dyaboli vexa-
tioni sbiācere iuste et deū hoc iuste per-
mittere: et idcirco putāt dyabolū illam
iuste inferre. **C**ontingit em̄ idē aliquid
diuersis p̄sideratōibus esse iustū et iniu-
stum: et ob hoc aut nō diligēter intuen-
tib^o totū istū aut iniustū iudicari. **E**ue-
nit em̄ vt aliq̄s innocentē percuciat in-
iuste: vnde ip̄e iuste p̄cūi mereat: si tñ
p̄cussus (qui nō debet se vindicare) per-
cuciat p̄cucietē se iniuste hoc facit. **H**ec
iḡit p̄cussio ex p̄te p̄percūtiētis iniusta ē
q̄a nō debuit se vindicare: ex p̄te x̄o p̄-
cussi iusta: q̄a iniuste percucies iuste p̄-
cūti meruit. **D**iuerso iḡit intuitu: iusta
et iniusta est eadē actio quā contingere
potest ab alio iudicari iustā tñ: ab alio
iniustā. **H**oc q̄ modo dyabolus nō in-
iuste dicit̄ vexare hoiem: q̄a de^o hec ius-
te p̄mittit: et hō hec iuste patitur. **S**ed
et hoc q̄ hō iuste dicit̄ pati: nō sua ius-
ticia iuste dicit̄ pati: sed q̄a punit iusto
iudicio dei. **A**t si obtēdit: cyrographū
illud decreti q̄ aduersū nos dicit̄ ap̄ls
fuisse: et p̄ mortē x̄pi deletū esse: et putat

aliq̄s p̄ illud significari: q̄a dyabol^o q̄si
sub cuiusdā pacti cyrographo ab hoie
iuste ante passionē x̄pi p̄ctm̄ velut vsu-
ram p̄imi peccati q̄s psuasit hominē pe-
nam peccati exigeret. vt per hoc iustici-
am suam super hominez videatur pro-
bare nequaq̄ ita intelligendum puto
Quipe cyrographū illud nō est dya-
boli: quia cyrographū dicitur decreti.
decretum em̄ illud nō erat dyaboli sed
dei. **I**usto nāq̄ iudicio dei decretū erat
et quasi cyrographū confirmatū. vt ho-
mo qui sponte peccauerat. nec peccatū
nec penā peccati per se vitare posset. **E**
em̄ sp̄s vadens et non rediens. et qui
facit peccatū seruus est peccati. nec qui
peccat impunitus debet dimitti nisi mi-
sericordia peccatorū parcat et eū liberet
ac reducat. **R**obrem per hoc cyrogra-
phum nullā inueniri posse dyaboli iusti-
ciam in homis vexatiōe credere debe-
mus. **D**eniq̄ sic: t̄ in bono angelo nul-
la omnino est iniusticia ita in malo nul-
la est penitus iusticia. **N**ihil iḡit erat in
dyabolo cur deus cōtra illū ad liberan-
dum hoiez sua vti fortitudie nō deberet
Quomō licet humilia que dicimus
de x̄po non pertineant ad diuinitatē tñ
inconueniens videtur infidelibus ea d̄
illo dici s̄m hominē. et vnde illis vide-
atur idem hō nō sponte mortuus esse.

Efficere. **C**aplm̄. VIII. **A**
nobis debet ad rationem volū-
tas dei cū aliquid facit: licet nō
videamus cur ita velit. voluntas nāq̄
dei nunq̄ est irrationabil: **B** **U**e-
rum est. si coustet deū id velle vnde agi-
tur. **N**equaq̄ em̄ acquiescunt multi de-
um aliquid velle si ratio repugnare vi-
deatur. **Q**uid tibi videt̄ repu-
gnare rationi cū deum ea voluisse fate-
mur que de eius incarnatiōe credim^o?
B **U**t breuiter dicā. **A**ltissimū ad tā
humilia inclinari omnipotentē aliqd̄ fa-
cere cū tāto labore. **Q**ui hoc di-

Cur deus homo

eunt nō intelligūt qđ credim⁹. **D**iuinā ei naturā absq; dubio asserim⁹ impassibile: nec vllatenus posse a sua celsitudine hūiliari: nec i eo qđ vult facē laborare. **S**z dñm ihm xpm dicim⁹ deū vey z verū hoiez: vnā psonā i duab⁹ naturis: et duas naturas i vna psona. **Q**ua ppter cū dicim⁹ deū aliqd hūile aut ifirmū pat: n̄ h̄ intelligim⁹ fm̄ sblimitatē ipassibil nature s̄ fm̄ infirmitatē hūiane s̄stācie quā gerebat z sic n̄ fidei nulla ratō obuiare pgnoscit. **S**ic ei nullā diuine s̄stācie significam⁹ hūilitatē s̄ vnā dei et hois mōstram⁹ eē psonā. **N**ō ġ carnatiōe dei hūilitas ei⁹ vlla intelligit̄ facta: s̄ natura hois credis exaltata. **I**ta sit. **N**ihil iputeſ diuine nature q̄ fm̄ l̄ firmitatē hois de xpo dī verūtū quō iustū aut rationabile pbari poterit qz de⁹ hoiez illū quē p̄ filiū suū dilectū in q̄ si bi bñ placuit vocauit. z quē fili⁹ seipsū fecit sic tractauit aut tractari permisit. **Q**ue aut iusticia ē hoiez oim iustissimū morti tradere p̄ p̄ctōre. **Q**uis hō si ino cētē dānaret vt nocētē libaret: dānād⁹ nō iudicaret? **A**d idē ġ res deduci videtur incōueniens qđ supra dictū est. **N**ā si aliter peccatores nō potuit saluare q̄ iustū dānādo: vbi est omnipotentia? **S**i vō potuit s̄ noluit: quō defendem⁹ sapienā eius atq; iusticiā? **A** **D**eus pater nō quēadmodū videris intelligere hoiez illū tractauit aut innocētes p̄ nocētē morti tradidit. **N**ō ei eū iuitū ad mortē ille coegit aut occidi pmisit: s̄ idē ip̄e spōte suā mortē sustinuit: vt homies saluaret. **B** **E**tā si n̄ iuitū qm̄ volūtati p̄ris p̄sēt qđ ammō tñ illū coegisse videt̄ p̄cipiendo. **D**icit ei qz xpo hūiliauit semetipsū fact⁹ obediēs patri vsq; ad mortē: mortē aut crucis. **P**ropter qđ et deus illū exaltauit: et qđ didicit obediētiā ex his q̄ passus est: et qđ proprio filio suo nō pepercit pater: s̄ p̄ vobis oibus tradidit illū. **E**t idem fili⁹

dicat. **N**ō veni volūtātē meā facere: sed volūtātē eius q̄ misit me. **E**t iturus ad passionē dicit sicut mādātū dedit mihi pater sic facio. **I**tem calicem quē dedit mihi pater nō bibā illū. **E**t alibi: pater si possibile est trāseat a me calix iste: verūtū non sicut ego volo sed sicut tu. **E**t alibi: p̄ si nō p̄ h̄ calix trāfire nisi bibā illū: fiat volūtās tua. **I**n oib⁹ istis plus videt̄ xps obediētiā cogēte q̄ spōtanea volūtate disponēte mortē sustinuisse. **Q**uod sponte mortuus sit. et qđ sit: factus ē obediēs vsq; ad mortē. et ppter qđ de⁹ illū exaltauit. et nō venit facere voluntatē meā. et proprio filio suo non pepercit. et nō sic ego volo s̄ sic tu. **.IX.** **U** **A** mihi videt̄ nō bene disci. **A** scernis inter hoc qđ fecit exigēte obediētiā. z quot (sibi factū qđ seruauit obediētiā) sustinuit nō exigente obediētiā. **B** **N**ecessē habeo vt h̄ aptius exponas. **A** **C**ur p̄secuti sūt eū iudei vsq; ad mortē? **B** **N**ō ob aliud nisi qđ veritatē et iusticiā viuēdo z loquēdo idēclinabiliter tenebat. **A** **H**oc puto qz de⁹ ab oī rationali creatura erigit: z h̄ illa p̄ obediētiā deo dī: **B** **S**ic nos fateri oportet. **A** **H**āc igit̄ obediām debebat hō ille deo p̄ri z hūanitas diuinitati et hāc ab illo exigebat p̄ri. **B** **H**oc nulli dubiū. **A** **E**cce habes q̄ fecit exigēte obediētiā. **B** **E**terū ē et iā vīdeo qđ sibi illatū qđ obediēdo pseuerauit sustinuit. **N**ā illata ē illi mors qz p̄stitit inobediā z hāc sustinuit s̄ quō h̄ obediētiā n̄ exigat n̄ intelligo. **A** **S**i hō nūq; peccasset. deberet pati mortē: aut deberz de⁹ h̄ ab illo exigere. **B** **Q**uēadmodū credim⁹ nec hō moreret nec h̄ exigeret ab illo. **S**z hui⁹ rei a te audire volo rationē. **A** **R**ationalē creaturam iustā factam esse. et ad hoc vt deo fruendo beata esset non negas. **B** **N**on. **A**nsem⁹ **D**eonequa q̄ estis

mabis puenire: vt quā fecit iustā ad be
 atitudinē: cogat sine culpa esse miserā:
 hoīem em̄ inuitū mori miser est. **B**
 Patet quia si non peccasset homo non
 deberet de^o ab eo mortē exigere. **A**
Non ergo coegit deus xpm̄ mori in
 quo nullum fuit peccatum sed ip̄a spon
 te sustinuit mortem: non per obedienti
 am deserēdi vitā: sed propter obediē
 ciā seruādi iusticiā. i. q̄ tā fortiter pseu
 rauit vt inde mortē incurreret. **D**e etiā
 dici q̄a p̄cepit illi mori p̄r: cum h̄ p̄cepit
 p̄r vs̄ incurreret mortē. Ita ergo sic mā
 datū dedit illi p̄r sic fecit: ⁊ calicē quem
 dedit ei bibit et fact^o ē obediēs p̄ri vsq;
 ad mortē: et sic didicit ex h̄ys q̄ pass^o ē
 obediēciā id est q̄usq; debeat seruari iu
 sticia. **V**erbū autē q̄d p̄positū ē: didicit.
 duob^o modis itelligi p̄r. **A**ut ei didicit:
 dictū ē p̄ eo q̄ ē alios discere fecit. **A**ut
 q̄ p̄ sciam nō ignorabat exp̄imēto di
 dicit. **Q**uod autē ap̄ls cū dixisset hūiliauit
 semetipsū fact^o obediēs vsq; ad mortē:
 mortē autē crucis, s̄didit: p̄pter q̄d et
 de^o illū exaltauit: et dedit illi nomē q̄d
 est p̄ om̄ne nomē. **C**ui simile ē q̄d dauid
 dicit. **B**e torrēte i via bibet: p̄pterea ex
 altauit caput: nō ita dictū est q̄si nulla
 ten^o potuisset p̄uenire ad hāc exaltatōm
 nisi p̄ hāc mortis obediēciā et h̄ exalta
 tio nō nisi i retributōem hui^o obediētie
 collata sit. **P**ri^o euz q̄d pateres dixit oīa
 sibi esse tradita a p̄re: et itez oīa p̄ris eē
 sua: s̄ quō ip̄e cū p̄re factōq; sp̄ū dispa
 suerat se nō aliter q̄d p̄ mortē celsitudiez
 oipotētie sue on̄surū mundo: q̄ppe q̄d
 nisi p̄ illā mortē fieri dispositū ē: cū p̄ il
 lā sit: nō incōgrue d̄r p̄pter illā fieri. **S**i
 cū intēdūm^o aliqd̄ facere: s̄ pponimus
 nos p̄us aliis facturas p̄ q̄d illd̄ fiat. cū
 iā factū est q̄d volum^o p̄cedere: si fit q̄d
 itēdūm^o: recte d̄r p̄pterea fieri q̄m factū
 ē p̄pter q̄d differēbat q̄ nō nisi p̄ illd̄ fie
 ri dispositū erat. **N**ā si fluuiū quē equo
 vel naui transire possū: et propono: me

non nisi naui transiturū: et ideo differo
 me trāsmearē q̄a nauis abest cum iam
 p̄sto est nauis si trāseo recte de me dicat
 nauis pata fuit: ideo trāsiuit. et nō solū
 ita loq̄mur q̄m per illud q̄d p̄cedere vo
 lum^o s̄ etiā q̄m nō p̄ illud s̄ r̄imō post il
 lud facere aliud aliqd̄ statuum^o. **S**i q̄s
 em̄ dissent cibū sumere p̄pterea q̄a non
 duz ea die misse celebratōi affuit: pacto
 q̄d p̄ri^o facere volebat: non incōgrue d̄r
 illi iam sume cibuz p̄pterea q̄a iā fecisti
 propter q̄d sumere differēbas. **M**ulto
 igit^o minus inusitata ē locutō cū xps̄ d̄r
 exaltat^o p̄pterea q̄a mortē sustinuit per
 quā et postq̄ illā exaltatōez decreuit fa
 cere. **P**otest hoc et eo mō intelligi quo
 idem d̄ns legif^o p̄fecisse sapia et gratia
 apud deū: nō q̄a ita erat: s̄ q̄a ille sic se
 habebat ac si ita esset. **N**ā sic p̄ mortem
 exaltat^o est q̄si p̄pter illā fieret hec. **Q**uod
 autē ip̄e ait nō veni volūtātē meā facere
 s̄ ei^o q̄ misit me: tale est quale ē et illud.
Dea doctrina nō est mea: nā q̄d q̄s nō
 habet de se s̄ a deo: hoc nō tā suū q̄ dei
 dicere debet. **N**ullus em̄ homo a se ha
 bet veritatē quā docet: aut iustam vo
 luntatē sed a deo. **N**on ergo venit xps̄
 volūtātē suā facere sed p̄ris: quia iusta
 volūtās quā habebat nō erat ex huma
 nitate sed ex diuinitate. **P**roprio em̄ fi
 lio nō peccat deus s̄ p̄ nob̄ oibus tradi
 dit illū: nō est aliud q̄ nō liberauit illū.
Nā multa in sacra scriptura huiusmōi
 inueniuntur. **U**bi autē dicit: pater si fieri
 potest trāseat a me calix iste: verūtū nō
 sicut ego volo sed sicut tu. **E**t si nō po
 test hic calix trāsiire nisi bibā illū fiat vo
 lūtās tua: naturalem salutis p̄ volūta
 tē suā significat appetitū quo hūana ca
 ro dolorē mortis fugiebat. **V**oluntatē
 vero patris dicit: non quoniā maluerit
 pater mortem filij: q̄ vitā: sed quia hu
 manū genus restaurari volebat pater:
 nisi faceret homo tam magnū aliqd̄ h̄
 cut erat mors illa quia non poscebat r̄

Tur deus homo

no q̄ alius facere nō poterat. Idcirco dicit filius illū velle suā mortē quā ipse voluit pati q̄ vt genus humanū nō saluaretur: ac si diceret. Quō non vis aliter recōciliatōez mūdi fieri: dico te hoc modo velle mortē meam: fiat ergo voluntas tua: id est fiat mors mea vt mūdus tibi recōcilietur. **N**az sepe aliquem velle dicim⁹ aliquid. quia nō vult aliqd qd si veller nō fieret illud qd dicit velle vt cū dicimus illū lucernam velle extinguere qui nō vult fenestrā claudere per quā vētus intrat qui lucernā extinguit. **S**ic ergo voluit deus p̄ mortē filij: q̄a nō aliter voluit mundū saluare nisi homo tam magnū aliqd faceret vt iā dixi. **Q**d filio volenti salutē hoīm tantundē valuit quomō hic alius facere nō valebat: quātū si illi mori p̄ciperet: vnde ille sicut mādātū illi dedit p̄ sic fecit: et calicem quez dedit ei pater bibit obediēs vsq; ad mortem.

Item de eisdem quomō aliter recte intelligi possunt. .X.

Potest etiā recte intelligi: quia p̄ illā piā voluntatē quā voluit filius p̄ salute mundi mori: dedit illi pater nō tñ cogendo mandatū: et calicem passiois: et nō pepercit illi: s̄ p̄ nobis tradidit illū: et mortē illi⁹ voluit: et quia ipse filius obediēs fuit vsq; ad mortē: et didicit ex hīs que passus ē obediētā. **Q**uēadmodū em̄ scdm humanitatē non habebat a se voluntatē iuste viuendi: s̄ a patre: ita q̄ illā voluntatē qua vt tñ bonū faceret mori voluit: nō potuit habere nisi a p̄e luminū a quo est omne datū optimū: et omne donum p̄fectū: et sicut pater tradere dādo voluntatem dicit: ita nō incongrue fit si impellere asseritur. **S**icut em̄ dicit filius de p̄e nemo venit ad me nisi pater traxerit euz: ita dicere potuit nisi impulerit eū. **S**imiliter q̄z proferre potuit nemo curru ad mortem propter nomē

meū nisi pater ipulerit aut traxerit euz. **Q**uā nāq; voluntate quisq; ad id qd indeclinabiliter vult trahitur vel impellitur: nō incōueniēter trahere aut impellere dicit deus: cū talem voluntatē dat voluntatē affirmat in quo tractu vel impulsu nulla intelligit violentie necessitas s̄ accepte bone voluntatis spontanea et amata tenacitas. **S**i ḡ hoc modo nequit negari patrē (voluntatē illā dādo filium eius ad mortē) traxisse vel impulsisse q̄s nō videat eadē ratiōe mādātū illi vt mortē sustineret sponte et calicem quē non inuitus biberet dedisse. **E**t si filius sibi nō pepercisse s̄ p̄ nobis spontanea voluntate seipsū tradidisse recte dicit: q̄s neget recte dici quia pater a quo talē habuit voluntatē illi nō pepercit: s̄ p̄ nobis tradidit illū: et mortē ei⁹ voluit. **H**oc etiā modo indeclinabiliter et sponte seruādo acceptā voluntatem a p̄e: filius fact⁹ est illi obediēs vsq; ad mortē: et didicit ex hīs que passus est obediētā id est q̄ magna res faciēda sit p̄ obediētā. **N**ā tunc est vera et simplex obediētia: cū rationalis natura nō necessitate sed sponte seruat voluntatē a deo acceptā. **A**lijs q̄z modis recte possumus p̄em noluisse filij mortē intelligere: q̄uis isti possunt sufficere. **N**ā sicut velle dicim⁹ euz qui facit vt alius velit ita etiā dicimus eū velle qd non facit vt alius velit: s̄ approbat quia vult: vt cū videmus aliquē fortiter pati velle molestiaz: vt p̄ficiat qd bñ vult q̄uis fateamur nos velle vt illam penā sustineat: nō tñ volumus aut amam⁹ penā eius sed voluntatē. **I**llū q̄z qui prohibet re p̄ et nō phibet solem⁹ dicere qd vult qd nō phibet. **Q**uō ḡ p̄i voluntas filij placuit: nec phibuit eū velle aut implere qd volebat recte voluisse: vt fili⁹ mortē tam pie et tam vtiliter sustineret: q̄uis penā ei⁹ nō amaret affirmat: nō aut potuisse calicem transire nisi biberet illum

Libertus Primus

dixit: non quia nō posset mortē vitare si vellet: sed quā sicut dictū est. mūdum erat impossibile aliter saluari. et ipse indeclinabiliter volebat potius mortē pati quā ut mūdus non saluaretur. Idcirco autem dixit verba illa ut doceret humanū genus aliter non potuisse saluari. quā per mortē eius. nō ut nstenderet se mortē nequaquā valuisse vitare. Nā quecumque de illo dicitur ex his que dicta sūt similia sic sunt exponenda ut nulla necessitate. sed libera voluntate mortuus credatur. Erat namque omnipotens et de illo legitur quod oblatum est quia ipse voluit. Et ipse dicit. Ego pono animā meā. et iterum sumo eā nemo tollet eā a me. sed ego pono eā. et iterum sumo eā. Potestatem habeo ponere animā meā et iterum sumere eā. Quod ergo idem ipse sua potestate et sua voluntate facit: nullatenus ad hoc cogi recte potest. **B** Hoc solū quod permittit deus illū sic tractari. quibus volentē nō videtur tali patri de tali filio cōuenire. **A** Imo maxime deus talē patrem tali filio cōsentire: si quod vult laudabiliter ad honorē dei et utiliter ad salutē hoīum: quod aliter fieri non potuit. **B** In hoc adhuc versamur qualiter mors illa rationabili et necessaria monstrari possit. aliter namque nec ipse filius eā velle nec pater cogere aut permittere debuisse videtur. Queritur enim cur deus aliter hoīem saluare non potuit. aut si potuit. cur hoc modo voluit. Nā et inconueniens videtur esse deo. hoīem hoc modo saluasse sic nec apparet quid mors illa valeat ad saluandū hoīem. Mirū enim est si deus sic delectatur aut eget sanguine innocentis ut nō nisi interfecto eo parcere velit aut possit nocētī. Quā accipis in hac questione personā eorum qui credere nō volūt nisi demonstrata rōne volentē pacifī. ut nullū vel minimū inconueniēs in deo a nobis accipiat. et nulla vel minima ratio si maior si repugnat reijciat. Sic ei in deo quilibet parū i cō-

ueniēs sequitur impossibilitas. ita quilibet parū rōnez si maior nō vincat cōmittat necitas. **B** Nihil in hac re libentius accipio quā ut hoc pactū iter nos permittit seruet. **A** De incarnatione dei tū et de his que de illo assumptio hoīe credimus in questione est. **B** Ita est. **A** Potest ergo dei incarnationem et que de illo dicimus hoīe nūquā fuisse. et cōstet inter nos hoīem esse factū ad beatitudinē que in hac vita haberi nō potest nec ad illā posse puenire quā nisi dimissis peccatis. nec vllū hominem hanc vitam transire sine peccato. et aliam quā fides ad salutē eternā necessaria est. **B** Ita fiat. quia nihil in his inconueniens aut impossibile deo videtur. **B** Necessaria est igitur hoī peccatorum remissio. ut ad beatitudinē pueniat. **B** Sic omnes tenemus.

Quid sit peccare et per peccatō satisfacere. Querendū est igitur que XI. **A** Quod ratio de dimittat peccatā hoīb et ut hoc faciā apud deum videam. **B** Quod sit peccare. et per peccatō satisfacere. **B** Tuū est offendere meū iudicē. **A** Si angelus et hoī sp redderet deo quod debet. **A** Nūquā peccaret. **B** Nequeo iudicē. **A** Nō est itaque aliud peccare quā deo non reddere debitū. **B** Quid est debitū quod deo debemur? **A** Omnis voluntas rationalis creature subiecta debet esse voluntati dei. **B** Nihil verius. **A** Hoc est debitū quod debet angelus et hoī deo quod soluēdo nullus peccat. et quod omnis qui nō soluit peccat: hoc est iusticia siue rectitudo voluntatis que iustos facit siue rectos corde id est voluntate hic est solus honor et totum quod debemur deo. et quod a nobis exigit deus. Sola namque talis voluntas opera facit placita deo cum potest operari: et cum nō potest ipsa sola per se placere quia nullū opus siue illa placere hūc honorē debitū que deo non reddit debitū. aufert deo quod suū est. et deū exhonorat. et hoc est peccare. Quid autem si soluit quod rapuit manet in culpa. nec suffi-

Tur deus homo

dit solūmō reddere qđ ablatū ē. s. p. cō-
tumelia illata plus habet reddē qđ ab-
stulit. Sic ei qđ ledit salutē alteri nō suf-
ficiat si salutē restituit nisi p. illata dolo-
ris iniuria recōpens aliqd ita qđ honorē
alicui violat nō sufficit honorē reddē.
si nō sup. ex honoratōis factā molestiaz
aliqd qđ placeat illi quez. ex honorauit
restauret. Hoc qđ attēdēdū qđ cū aliqđ
qđ iuste abstulit soluit h. d. dare qđ ab
ab illo nō posset exigi si alienū nō rapu-
isset. Sic qđ debet ois qđ peccat honores
que rapit deo soluere et h. est satisfactio
quā ois pctōr debet deo facere. **B**
In his oib. qm ratōez seq. p. posuimus
quis aliquatū me terreas nil habeo
qđ possim dicere cōtra.

Utrū sola mīa sine oī debiti solutōe
deceat deū pctā dimittē. XII. **A**

Sedē et videat vtz sola mīa
sī oī solutōe ablati sibi honoris
deceat deū pctā dimittē. **B**

Non video cur nō deceat. **A** Sic dimittē
tere pctm nō ē aliqd qđ nō punire: et qm
recte ordinare pctm sine satisfactōe nō
ē nisi punire si nō puni inordinatū di-
mittit. **B** Rationabile ē qđ dicis.

Deū vero nō decet aliqd in suo re-
gno iordinatū dimittē. **B** Si ali-
qd aliqd volo dicē tūeo peccare. **A**

Igit nō decet deū pctm sic ipunitū di-
mittere. **B** Ita seqtur. **A** Est
et aliqd qđ seqtur. **S**i pctm sic dimittit

Ipunitū: qđ sibi erit apud deū peccati et
nō peccati: qđ dō nō puenit. **B** Non
possi negare. **A** Vide et h. Iusti-
ciā hoim nemo nescit esse s. lege: vt fm

Ei qđntitatē mēsurā retributōis a deo re-
cōpenset. **B** Ita credimus. **A**
Si at pctm nec soluit nec puni nulli le-
gi s. biaz. **B** Nō possi alit itelligē. **A**

Liberior igit ē ois iusticia si sola mīa
dimittit: qđ iusticia qđ valde icōueniēs
videt. **A** d. h. etiā extēdit h. icōueniētia
vt iusticiā dō sile eē faciat qđ sic de nūl-

Li legi s. biaz itaz iusticia. **B** Neqre

sistē rōi tue s. cū de nob p. cipiat onō di-
mittē peccatib. in nos: videt spugnare
vt h. nob p. cipiat qđ ipm facē nō decet.

A Nulla i. h. ē spugnācia qđ de h. p. ci-
pit nob vt nō p. sūam qđ soli dei ē. **A**d
nullū ei p. tiner vidictā facē nisi ad illū qđ
dñs ē oim. **A** cū tēne ptātes h. rēe fa-
ciūt: ipse facit de a qđ ad h. ipm s. ordiate

Remouisti spugnātia quā putabā
inesse: s. ē aliqd ad qđ tuū volo h. rē r. s. s. s.

A cū de sic sit lib: vt nulli legi s. biaz
at iuditōr sit ita beign. vt nihil beign.
cogitari qat: z nil sit rēni aut decēs nisi
qđ ipse vult: mirū videt si dicim. qz nul-

Laten. vult aut nō ei licet iuriā suā dimittē
tē a qđ etiā d. his qđ alijs facim. solem.
idulgētia petē. **A** Uex ē qđ dicit d. lib. tra-
te z volūtate z beignitate illi. s. sic eas
debem. rōnabilē itelligē vt dignitati.

Nō videamur spugnare: lib. tas ei nō ē nisi
ad h. qđ expedit aut decz nec beignitas
dicēda ē qđ aliqd deo idecēs opef. **A**d

At d. qz q. vult iustū ē z qđ nō vult iustū
nō ē: nō ita itelligēdū ē vt si de. velit qđ lib.
bet icōueniēs iustū sit qđ ipse vult. **A**d ei
seqt. si de. vult mētiri iustū eē mētiri: s.

Pon. deū illū non eē. **A** nēq. qđ p. velle
mētiri volūtate nisi i. q. corrupta ē xitas
imo q. d. s. rēdo xitate corrupta ē. **L**ū g.

Dī si de. vult mētiri nō ē aliqd qđ si de. ē ta-
lis nature q. vult mētiri z idarco nō seqt.
iustū eē mēdaciū: nisi ita itelligat. s. cū

De duob. ipossibilib. dicim. si h. ē illd. ē:
qz nec h. nec illd. ē: vt si qđ dicat: si aq. ē
sicca z ignis ē humid. neutz ei vtz ē.

Ita qz de ill. tū ē vtz dicē si de. h. vult
iustū ē: qđ deū velle nō ē icōueniēs. **S**i ei
vult de. vt pluat iustū est vt pluat et si

Vult vt aliqđ hō occidat iustū ē vt occi-
dat: qua. pp. si nō decet deū aliqd iuste
aut iordinate facē si p. tiner ad ei. lib. tra-
tē ac benignitatē ac volūtate peccatē qđ

Nō soluit deo qđ abstulit ipunitū dimittē
B Oia vbi aufers qđ putabā tibi pos-
se obici. **A** Uide adhuc cur deū nō dece-
at h. facē. **B** Lib. tē aufculto qđ qđ dicit

Nihil min^o sit tolerādū i rerū or-
dine: q̄ vt creatura creatori debitū ho-
nozem auferat. et q̄ nō soluat q̄ aufert

Nihil min^o to. **A**. XIII.
Nerandū est in rerū ordine q̄ vt
creatura creatori debitū hono-
rē auferat: z non soluat q̄ aufert. **B**
Nihil clarius iudico. **A**. Nihil aut
iniustius tolerat: q̄ quo nihil min^o est
tolerādū. **B**. Nec hoc est obscurū.
A. Puto ergo q̄ nō dices deū debe-
re tolerare quo nihil iniustius tolerat
vt q̄ creatura nō reddat deo q̄ aufert.
B. Imo penit^o negādū esse iudico.
A. Itē si deo nihil mai^o aut meli^o est
nihil iustius q̄ vt honorē illi^o seruet in
rex dispositōe sūma iusticia q̄ nō est ali-
ud q̄ ipse de^o. **B**. Hoc q̄ nil apti^o.
A. Nihil ergo seruat de^o iustius: q̄
sue dignitatis honorē. **B**. Qd̄ vti-
q̄ necessario cedi oportet. **A**. U-
de tibi q̄ eū integre seruet. si sic aufer-
ri sibi pmittit: vt nec soluat nec ipse au-
ferentē puniat. **B**. Non audeo di-
cere. **A**. Necessē ē ergo vt aut abla-
tus honor soluat: aut pena seq̄tur. alio-
quin aut sibi ipsi de^o iustus non erit: aut
ad vtrūq̄ impotēs erit. q̄ nephas est
etiā cogitare. **B**. Nihil rationabi-
lius dici potest vt puto.

Cuiusmodi honor dei sit pena peccātis

Sed volo a te. **Caplm. XIII.**
Saudire si peccantis pena sit illi
honor: aut cuiusmodi honor sit.
Si em̄ pena peccātis nō ei^o honor ē: cū
pctōr nō soluit q̄ abstulit. sed punitur
sic pdit de^o honorē suū vt nō recuperet
q̄ hīs q̄ dicta sūt repugnare videtur.
A. Deū impossibile est honorē suū pde-
re. Aut em̄ pctōr spōte soluit q̄ debet:
aut de^o ab inuito accipit. **N**ā aut hō de-
bitā s̄lectōez deo siue nō peccādo: siue
q̄ peccat soluēdo volūtate spontanea
exhibet. aut deus inuitū sibi torquēdo
s̄lect. z sic se d̄m ei^o eē oñdit: q̄ ipse hō

volūtate s̄teri recusat. **I**n q̄ p̄siderat:
dū q̄ sicut hō peccādo rapit q̄ dei ē:
ita deus puniēdo aufert q̄ homis est.
Quippe nō solū id suū alicui^o esse dici-
tur q̄ iā possidet: s̄ q̄ i ei^o ptatē ē vt ha-
beat. **Q**uō ergo hō fact^o ē: ita vt bitu-
dine h̄e possit si nō peccaret: cū q̄ p̄pter
pctm̄ bitudie z om̄i bono p̄uat: de suo
q̄uis inuit^o soluit q̄ rapuit: q̄ licet de
us h̄ ad vsū sui cōmodi nō trāsserat q̄
aufert: sic hō pecuniā quā alij aufert in
suā p̄uertit vtilitatē: h̄ tñ q̄ aufert vti^o
ad suū hōrē p̄ h̄ q̄ aufert. **A**uferēdo ei
pctōrē et q̄ illi^o sūt s̄iecta sibi esse p̄bat
Si de^o vel ad modicū paciā honorē
suū violari. **Caplm. XV.** **B**

Pacet q̄ dicit. **S**ed ē z aliō ad
q̄ tuā r̄siōez postulo. **N**ā si de-
us ita sic p̄bas suū dz honorē
suare: cur vel ad modicū paciā illū vio-
lari. **Q**d̄ em̄ aliquomō ledi sinit nō ite-
gre aut p̄fecte custodit. **A**. De ho-
norū neq̄t aliqd̄ q̄tū ad illū p̄inet ad-
di vel minui. **I**dem nāq̄ ipse sibi honor
ē icorruptibil z nullo mō mutabil. **V**e-
rūtū cū vnaqueq̄ creatura suū et q̄ si sibi
p̄ceptū ordinē: siue naturalit̄ siue ra-
tionabilit̄ seruat. deo obedire et deū d̄
hōrare. z h̄ ē maxie racional̄ natura cui
datū est itelligē q̄ debebat. **Q**ue cum
vult q̄ debet: deū hōrat: nō q̄ illi ali-
qd̄ p̄fert: s̄ q̄ spōte se ei^o volūtati et dis-
positōi s̄dit: z i rex vniuersitate ordi-
nē suū et eiusdē vniuersitat̄ pulcritudi-
nē q̄ntū i ipsa ē p̄seruat. **C**ū vō nō vult
q̄ debet: deū q̄ntū ad ipsā ē p̄inet ho-
norat: q̄m nō s̄dit se spōte illi^o disposi-
tioni. z vniuersitat̄ ordinē et pulcritudi-
nē q̄ntū i se ē p̄turbat licz ptatē z digni-
tatē dei nullaten^o ledat aut decolorat.
Si ei ea q̄ celli ābitu cōtinētur vellēt nō
esse s̄ celo. aut elōgari a celo. nullaten^o
possent nisi s̄ celo esse. nec fugere cellū.
nisi appropinq̄ndo celo. **N**ā et vnde et
q̄ et q̄ et q̄ rēt sub celo essent. et quanto

Cur deus homo

magis a qualibet parte celi elōgarent
tanto magis opposite parti a p̄p̄nqua
rēt Ita quāuis homo vel malus ange-
lus diuine volūtati z ordinatōi subiace
re nolit. nō tamē eā fugere valet. quia si
vult fugere de subuolūtate iubente: cur
rit subuoluntatē punientē. Et si queris
qua trāsit nō nisi sub volūtate p̄mittēti
z hoc ipsuz q̄ puerse vult: aut agit i vni
uersitatis p̄fate ordinē: z pulchritudi
nē summa sapiētia cōuertit Ipsa nāq̄
puerstitatis spontanea satisfactio: vel a
nō satisfaciēte pene ex actio: excepto h̄
quod deus de malis multimodis bona
facit in eadē vniuersitate locū tenēt suū
et ordinis pulchritudinē. Quas si diui
na sapiētia vbi puerstitas rectū ordinē
pturbare nititur: non adderet: fieret in
ipsa vniuersitate q̄ de^o debet ordinare:
quedā ex violata ordinis pulchritudi
ne deformatas: z deus in sua dispositio
ne videre deficeret: Que duo quoniā
sicut sunt inconuenientia ita sunt im
possibilia necesse est vt om̄e peccatū sa
tisfactio aut pena sequat̄. **B** Satis
fecisti obiectōni mee. **A** Palam est
ergo quia deū quantū in ipso ē nullus
potest honorare vel ex honorare: i quā
tū est hoc aliquis facere videt̄ cū volū
tatē suā volūtati eius subicit aut ibtra
bit. **B** Nescio quid p̄tra queā dice
re. **A** Ad huc addam aliquid. **B**
Quādiū dic donec me tedeat audire.
Ratio q̄ angeloz numerus qui ceci
derūt restituēdus sit de hoibus. XVI.
Deū constat p̄posuisse vt de hu
mana natura quā fecit sine pec
cato numerz angeloz qui ceci
derāt restitueret. **B** Hoc credim^o.
sed vellē aliquā hui^o rei rationē audire.
A Fallis me: nō em̄ p̄posuim^o tra
ctare nisi de sola incarnatōe dei: z tu mi
hi alias interferis questiones. **B**
Ne irascaris: hilarē datorē diligit de^o:
nā nemo p̄bat magis se hylariter dare

q̄d promittit q̄ qui plus dat q̄ p̄mittit
dic ergo libenter q̄d quero. **A** Ra
tionalē creaturā que dei cōtemplatiōe
beata vel est: vel futura est in quodā ra
tionabili z perfecto numero p̄scitaz a
deo: ita vt nec maiorē nec minorē illum
esse deceat nō est dubitandū: Aut enim
nescit deus in quo numero meli^o eā de
ceat p̄stitui: quod falsum est: aut si scit i
eo illā cōstituet: quē ad hoc decentiores
intelliget: Qua p̄pter aut angeli illi q̄
cecidērūt facti erāt ad hoc vt essent in
tra illū numerz: aut qz intra illū numerz
p̄manere nō potuerūt: ex necessitate et
cecidērūt: quod absurdū est opūari.
B Veritas est apta quod dicit. **A**
Quō ergo de illo numero esse debuēt
aut restituēdus est ex necessitate nume
rus eoz: aut imp̄fecto numero remane
bit rationalis natura que in numero p̄
fecto p̄scita est q̄d esse nō potest. **B**
Restaurandi p̄culdubio sunt. **A**
Necesse est ergo eos de humana natu
ra: quoniā nō est alia de qua restaurari
possint. **A** Quod alij angeli pro
illis non possint restituui. **B** So
Cur nō aut ipsi aut alij āgeli p̄ illis
possunt restituui. **C**apitulū .XVII.
Quā videbis nostre restauratio
nis difficultatē: intelliges eoz
reconciliationis impossibilitatē:
Alij aut angeli p̄ illis restituui nō possūt
ideo (vt taceā qm̄ hoc repugnare vide
at̄ p̄ime creationis p̄fectioni) qz nō de
bent nisi tales esse possint: quales illi fu
issent si nō peccassent: z cū illi nulla visa
vidicta peccati p̄seuerassent quod post
illoz casuz alij qui p̄ illis restituerent
esset impossibile. Nō em̄ pariter laudā
biles sunt si stant in veritate: z qui nulle
lā nouit peccati penā: z qui eam semper
aspicit eternā. **N**az nequaqm̄ putandū
est bonos angelos esse p̄firmatos casu
maloz: sed suo merito: Sic nāq̄ si boni
cū malis peccassent: simul dānati essent

ita iniusti: si cū iustis steterint paritē cōfirmati fuissent. Quippe si aliqui eorum nō nisi casu aliorū cōfirmādi erāt: aut nullus vnq̄ cōfirmaret: aut necesse erat aliquē casurū qui ad alios cōfirmādos puniret: que vtraq̄ absurda sunt. Illo itaq̄ modo cōfirmati sunt illi qui steterunt quo pariter cōfirmati essent omnes si p̄stitissent: quē ad modū ostendi sicut potui vbi tractavi cur deus dyabolo p̄seuerantiā nō dedit. **B** Probasti malos angelos de humana natura restaurādos: et patet ex hac rōne q̄ nō in minori numero erūt electi homines quā sūt angeli reprobi. Sed vtrum plures futuri sint si potes ostende. Ansel.

Utrum plures futuri sint sancti homines quā sint mali angeli. XVIII.

Angeli anteq̄m quidā illorū caderēt erāt i illo p̄fecto de quo dixim⁹ numero: nō sunt homines facti nisi p̄ restauratōe angelorū p̄ditorū et palā est q̄ nō erūt plures illis: Si autē ille numer⁹ nō erat in illis omnibus angelis: cōplendū est de hominibus et q̄d perijt et q̄d prius decrat: et erūt electi homines plures reprobis angelis. et sic dicim⁹ q̄ nō fuerūt homines facti tñ ad restaurādū numerū iminutū: s̄ etia3 ad p̄ficiēdū nōdū p̄fectū. **B** Quid potius tenēdū ē: an q̄ angeli pri⁹ facti sint i n̄mero p̄fecto an n̄? **A** Qd̄ mihi vidē dicā. **B** Nō pl⁹ a te exigo. **A** Si hō fact⁹ est post casum malorū angelorū sicut quidā intelligūt in genesi. non v̄deo posse me p̄ hoc pbare aliter horū de terminate. Potest em̄ (vt puto esse) q̄ angeli fuerūt prius in numero p̄fecto et postea fact⁹ sit hō p̄pter restaurādū imminutū eorū numerū: et p̄ esse q̄ si fuerit in numero p̄fecto. q̄ differebat de s̄c̄ ad huc differt illū iplere numerū facturū hūanā naturā suo tpe. **U**n aut solūmō numer⁹ nō dū integrū p̄ficeret. aut etiā si minueret restitueret. Si autē tota crea-

atura s̄c̄ facta est et dies illi in q̄b⁹ moyses istū mundū nō simul factū esse videtur dicere: aliter sunt intelligendi q̄ sicut videmus istos dies in quibus vnumus: intelligere nequeo quō facti sunt angeli in illo p̄fecto numero. Quippe si ita cēt videt mibi q̄ ex necessitate aut aliqui homines vel angeli casuri erant: aut plures essēt in illa celesti ciuitate q̄ illa p̄fecti numeri conueniētia exigeret. Si ergo omnia simul facta sunt: sic videt angeliz duo p̄mi homines in numero p̄fecto fuisse vt de hominibus si nullus caderet angelus: quod decrat solū p̄ficeret: et si aliquis periret hoc quoq̄ quod caderet restitueret: et hominis natura que i firmior: erat quasi deū excusaret atq̄ dyabolū p̄funderet si ille suū casuz infirmitati sue imputaret cū ipsa infirmior staret. Ac si et eadē ipsa caderet multo magis deū defenderet contra dyabolū et cōtra seipsā: cū ipsa facta valde infirmior: et mortalis: in electis de tāta infirmitate tanto altius ascēderet: q̄ vnde dyabol⁹ cecidisset quāto boni angeli quorū eq̄litas ei debet p̄ficeret p̄ ruinā malorū q̄ p̄seuerauerūt. Ex his rationib⁹ potius mihi videt quia in angelis nō fuit ille p̄fectus numer⁹ quo ciuitas illa celestis p̄ficeret quia si homo s̄c̄ cū angelis factus nō est sicut possibile ē esse: et si simul facti sunt q̄ magis putant multi quoniā legit qui viuunt in eternū creauit omnia simul: videt necesse esse q̄ et si p̄fectio mūdane creature nō tñ est intelligenda in numero indiuiduorū quātū i numero naturarū: necesse est hūmanā naturā aut ad cōplētū eius de p̄fectionis esse factā: aut illi sap̄ habundare: q̄ de minimi vermiculi natura dicere non audemus. Quare p̄ se ipsa ibi facta est et nō solū p̄ restaurādis indiuiduis alteri⁹ nature. Unde palā ē quia si etiā angelus nullus perisset: homines tamē in celesti ciuitate suū locū habuiss-

Lurteus homo

sent. Sequitur itaque: quod in angelis antequam quidam illorum caderent non erat ille perfectus numerus: alioquin necesse erat ut aut homines aut angeli aliqui caderent quoniam extra numerum perfectum ibi nullus manere poterat.

B Non nihil effecisti. **A** Est et alia ratio ut mihi videtur quod non parum suffragatur illi sententiae: quae angelos non esse factos in perfecto numero existiat.

B Dic illa. **A** Si angeli in illo perfecto numero facti sunt: et nullatenus facti sunt homines: nisi per restaurationem peccatorum angelorum: palam est quod nisi illi angeli ab illa beatitudine cecidissent, homines ad illam non ascenderent. **B** Hoc constat. **A** Si quis ergo dixerit quod tamen letabunt electi homines de angelorum perditione quantum gaudebunt de sua assumptione quoniam absque dubio hec non esset nisi illa fuisset quomodo potuerunt ab hac perversa gratulatione defendi. Aut quomodo dicemus angelos qui ceciderunt in hominibus restauratos: si illi sine hoc vicio permansuri erant, si non cecidissent: id est sine gratulatione de casu aliorum: isti vero sine illo esse non potuerunt: imo qualiter cum hoc vicio beati esse debebant. Deinde quomodo audacia dicemus deum non velle aut non potuisse hanc restaurationem sine hoc vicio facere. **B** Nonne similiter est in gentibus quae ad fidem vocatae sunt: quod illam iudei repulerunt? **A** Non: nam si omnes iudei credidissent: gentes tamen vocarentur: quod in omni gente qui timet deum et operatur iustitiam: acceptus est illi. Sed quoniam iudei apostolos contempserunt: ea tunc fuit occasio ut ad gentes illi converterentur.

B Nullo modo video quid contra hoc dicere possim. **A** Unde tibi videtur accedere singulis illa leticia de alieno casu. **B** Unde nisi quod certus erit unusquisque quoniam ubi erit nullatenus esset si alius inde non cecidisset. **A** Si ergo hanc certitudinem nullus haberet non esset vnde vilius de alieno danno gau-

deret. **B** Ita videtur. **A** Putas ne aliquem illorum habitum hanc certitudinem si multo plures erunt quam ceciderunt.

B Nequaquam possum opinari quod eam habeat aut habere debeat. Quomodo namque quis poterit scire: utrum per restaurationem quod imminutum erat aut pro complendo quod nondum perfectum erat: de illo numero constitutum civitatis sit factus: sed omnes certi erunt se factos esse ad perficiendam illam civitatem. **A** Ergo si plures erunt quam reprobi angeli nullus poterit aut debet scire se non esse ibi assumptum nisi per alieno casu.

B Verum est. **A** Non igitur habebit aliquis cur gaudere debeat de alterius perditione.

B Ita sequitur. **A** Cum itaque videamus quia si plures erunt homines electi quam sint reprobi angeli: illa non sequitur inconuenientia quam sequi necesse est si plures non erunt: et cum impossibile sit vilius in illa civitate futurum inconueniens videtur necesse esse ut angeli non sint facti in illo perfecto numero et plures futuri sint beati homines quam sint miseri angeli. **B** Non video qua ratione hoc negari queat.

A Aliam adhuc eiusdem sententiae posse dici puto rationem. **B** Hanc quoque proferre debes. **A** Credimus hanc mundi mole corpoream in melius renouandam nec hoc futurum esse donec impleatur numerus electorum hominum, et illa beata perfectio civitatis nec per eius perfectionem hoc differendum. Unde colligi potest deum ab initio proposuisse ut utrumque simul perficeret: quatenus et minor quae deum non sentiret natura ante maiorem quae deo frui deberet nequaquam perficeret: et in maioris perfectione mutata in melius suo quodammodo quasi congratularetur: imo omnis creatura de tam gloriosa et tam admirabili sui consumatione ipsi creatori et sibi inuicem quaeque suo modo eterne congratulando iocundaretur: quatenus quod voluntas in rationabili natura sponte facit hoc et iam insensibilis

bilis creatura p dei dispositōem natura
liter exhiberet. **S**olem^o namq; in maio
rū nostroz exaltatiōe p gaudere: vt cuz
in natalicjs sanctorz exultatiōe festina
iocundamur de gloria eoz exultantes?
Quā sententiā illud adiuuare videtur
quia si adam non peccasset: differret tñ
deus illā ciuitatē pficere donec comple
to ex hominib^o q̄ expectabat numero:
ipsi quoq; homies incorpūm vt dicam
ita transmūtarentur imortalem. **H**abe
bāt em̄ in paradiso quandā immortali
tatē id est potestātē nō moriēdi sed nō
erat immortalis hec potestas. quia po
terant mori: vt scz ipsi nō possēt nō mo
ri. **Q**d si ita est vt videlicet rationalem
illam z beatā ciuitatē z hāc mūdā in
sensibilem q; naturā de^o ab inicio ppo
suerit simul pficere: videt^r: q; aut illa ci
uitas nō erat cōpleta in numero ange
lorū ante maloz ruinā. sed expectabat
deus vt eā de hominib^o cōpleret: quādo
corporea mūdi naturā in meli^o inno
ret: aut si pfecta erat in numero nō erat
pfecta in pfirmatōe: z differēda erat e^o
cōfirmatio: etiā si nullus in ea peccasset
vsq; ad eandē mūdi quā expectam^o re
nouationē: aut si nō diucius illa confir
matio differēda erat: acceleranda erat
mūdāna renouatio: vt cū eadē cōfirma
tōe fieret: **S**ed quod mūdū nouiter fa
ctū statim deus renouare z eas res que
post renouatōez illā nō erūt: in ipso ini
cio ante q̄ appareret cur facte essent de
struere instituerit om̄i caret ratōe. **S**e
quit ergo: q; angeli nō ita fuerūt in nu
mero pfecto: vt eoz cōfirmatio nō diu
differret ppterea q; mūdi noui renoua
tionē mox oporteret fieri quod nō cōue
nit. **Q**uod autē eandē cōfirmationem
vsq; ad mūdi futurā renouationem dif
ferre deus voluerit: inconueniēs videt^r
pferim cū illā in aliquib^o tā cito pfe
cerit: **E**t cū intelligi possit: q; in primis
hominib^o quādo peccauerūt illā fecisse

si nō peccasset: sicut fecit in pseuerā
bus angelis. **Q**uāuis em̄ nōdū puebe
rent ad illā equalitatē angeloz ad quā
puēturi erāt homies: cum pfectus esset
numer^o de illis assumendus: **I**n illa ta
mē iusticia in qua erant videt^r q; si vici
sent: vt nō peccarēt temptati ita confir
marent cū omni ppagine sua qd vltra
peccare nō possēt: quēadmodū q; victi
peccauerūt sic infirmati sunt vt quantū
in ipsis est sine peccato esse nō possint.
Quis em̄ audeat dicere plus valere in
iusticia ad alligandū in seruitutē homi
nē in prima psuasione sibi cōscentez
quā valeret iusticia ad cōfirmandū euz
in libertate sibi in eadē prima tēptatiōe
adherentē. **N**am quēadmodū: qm̄ hu
mana natura tota que erat i parentib^o
primus: tota in illis victa est vt peccaret
(excepto illo solo hoīe quē de^o sicut si
ne viri semine de virgine facere sic sciuit
a peccato ad se cernere voluit) ita i eis
dē tota vicisset si nō peccasset. **R**estat q̄
vt nō cōpleta in illo primo numero āge
lorz supna ciuitas: sed de hominibus cō
plēda fuisse dicat. **Q**ue si rata sunt plu
res erūt electi homines q̄ sint reprobi
angeli. **B** **R**ationabilia mihi vald
vident^r que dicis. sed quid dicem^o q; le
gū de deo: cōstituit terminos populoz
iuxta numerz filioz israhel quod quidā
quia p filioz israhel: inuenit angeloz
dei sic exponit vt scdm numerz bonoz
angeloz assumēdus intelligat numer^o
electoz hominū. **H** **H**oc nō repug
nat predictē sententiē si certū nō est qd
totidez angeli cecidissent quot remāse
rūt. **N**ā si plures sunt angeli electi quā
reprobi et necesse est vt reprobos electi
homines restaurēt: z potest fieri vt bea
torū numero coequent^r: z sic plēs erunt
hoīes iusti q̄ angeli iniusti. **S**ed me m̄
to quo pacto incepti tue ridere questiōi
tue videlicet si qd dixerō maior nō con
firmer auctoritas: quāuis illud rōne p

Cur deus homo

bare videar non alia certitudine accipitur nisi quia inter michi ita videtur donec michi deus melius aliquomodo reuellet. **C**ertus enim si quid dico quod sacre scripture absque dubio contradicat quia falsum est. nec illud tenere volo si cognouero. **S**ed si in illis rebus de quibus diuersa fieri possunt sine periculo sicut est illud vnde de nunc agimus. **S**i enim nescimus vtrum plures homines eligendi sint quam angeli predicti an non. et alterum horum estimamus magis quam alterum. nullum puto a se periculum si inquam in his rebus sic exponimus divina dicta ut diuisis sententiis fauere videatur nec alicubi inuenitur vbi quod indubitata tenendum sit determinetur non arbitror reprehendi debere. **I**llud autem quod dixisti. constituit terminos populo seu gentium iuxta numerum angelorum dei quod in alia translatione legitur iuxta numerum filiorum israel. quoniam ambe translationes aut idem significant aut diuersa sine repugnancia. ita intelligendum est ut per angelos dei et per filios israel. angeli boni significantur terminus. aut soli homines electi. **A**ut filii angeli et electi homines tota scilicet illa ciuitas superna. aut per angelos dei sancti angeli terminus. et per filios israel. soli homines iusti. aut soli angeli per filios israel. et iusti homines per angelos dei. **S**i boni angeli tantum designantur per vtrumque idem est. quod si solum per angelos dei. **S**i vero tota celestis ciuitas: hic est sensus: quia tamdiu assumuntur populi id est multitudines electorum hominum aut tamdiu erunt populi in hoc seculo. donec de hominibus predestinatus numerus illius ciuitatis: non dum perfectus compleatur. **S**ed non video nunc quomodo soli angeli aut filii angeli et homines sancti per filios israel intelligantur. sanctos autem homines filios israel sicut filios abrahe vocari non est alienum. **Q**ui angeli quoque dei per hoc recte possent vocari quia vitam angelicam imitantur atque similitudo et equalitas illis angelorum promittitur in celo et quia omnes iuste viuentes angeli dei sunt. **U**nde et ipsi confessores atque

martires dicuntur. **Q**ui enim confitetur et testatur veritatem dei nuncius id est angelus est. et si malus homo dicitur dyabolus sicut de iuda dicit dominus propter similitudinem malicie. cur non et bonus homo dicitur angelus propter imitationem iusticie. **Q**uare possumus ut estimamus dicere deum constituisse terminos populo iuxta numerum electorum hominum quia tamdiu erunt populi et erit in hoc mundo hominum precreatio donec numerus eorumdem electorum hominum compleatur et eo completo cessabit esse hominum generatio: que fit in hac vita. **A**c si per angelos dei intelligimus sanctos angelos terminus et per filios israel. tantummodo iustos homines: duobus modis intelligi potest: quod constituit deus terminos populo iuxta numerum angelorum dei. aut quia tantus populus id est tot homines assumuntur quot sunt angeli dei aut quia tamdiu erunt populi donec numerus angelorum dei compleatur ex hominibus. **E**t hoc vnum exponi posse videri deo consti. ter. po. iuxta numerum filiorum israel. dei idem quia sicut supra dictum est tamdiu erunt populi in hoc seculo donec numerus sanctorum hominum assumatur: et colligatur ex vtriusque translatione: quia tot homines assumuntur quot remanserunt angeli. **U**nde terminus non sequitur quousque perditum angeli ex hominibus restaurandi sunt tot angelos cecidisse quot pseuerauerunt. **Q**uod terminus si diceretur inueniendus erit quo rate non sint supra posite rationes que vident ostendere non fuisse in angelis prius quoniam quidam illorum caderent illum perfectum numerum quem supra dixi et plures homines electos futuros quam sint mali angeli. **N**on me penitet quia coegi te ut de angelis diceres. **H**anc non frustra factum est: nunc redi ad id vnde digressi sumus. **A** Constant deum proposuisse ut de hominibus angelos qui ceciderant restauraret. **C**ertum est. **T**ales ergo oportet esse homines in illa ciuitate superna qui per angelos in illa assumuntur quales illi futuri ibi erant

pro quib⁹ ibidem erūt id ē quales nunc sūt boni angeli: alioquin nō erūt restaurati qui ceciderūt: sequitur quia de⁹ aūt nō poterit perficere bonū q̄ incepit aut penitebit eū tm̄ bonū incepisse que duo absurda sūt. **B** Vere oportet vt e⁹ quales sint homines bonis anglis. **A** Boni angeli vnq̄ ne peccauerunt. **B** Non. **A** Potes ne cogitare q̄ homo qui aliqñ peccauit nec vnq̄ deo p̄ peccato satisfecit. s̄ tm̄ impunit⁹ dimittitur equalis sit angelo qui nūq̄ peccauit. **B** Verba ista cogitare z dicere possū, sed sensū eoz ita cogitare nequeo sicut falsitatem nō possū intelligere veritatē esse. **A** Nō decet ergo deū hominem peccatorē sine satisfactione ad restauratiōnē angelozū sumere pditorū qm̄ nō patitur veritas eū leuari ad equalitatē angeloz. **B** Sic ostēdit ratio. **A** Cōsidera etiam in solo homine sine eo qd̄ debet angelis equari. vtz eū taliter deus ad beatitudinē vllā vel talem. q̄lem habebat añq̄ peccaret debeat puehere. **B** Dic que cogitas z ego cōsiderabo prout potero. **A** Ponam⁹ diuitem alicuē in manu tenere margaritam preciosam q̄ nunq̄ pollutio vlla tetigit quā q̄ null⁹ alius possit a mouere de manu eius nisi ip̄o pmittente z eam disponat recōdere in thesaurū suū vbi sūt carissima z preciosissima que possidet. **B** Logito hoc velut ante nos sit. **Ans.** Quid si ip̄e pmittat eādē margaritā ab aliquo inuido excuti de manu sua in scenū. tum phibere posset ac postea eā desceno sumens pollutā z non lotam in aliquē locū suū mūdū z carū deinceps illam sic seruatur⁹ recōdat. Putabis ne illū sapientē. **B** Quomō hoc possū. **A** Nam nō ne esset hoc satis meli⁹ vt margaritā suam mūdā teneret z seruaret quā pollutā. **A** Nōne similiter faceret de⁹ qui hominē angelis sociandū sine peccato quasi i manu sua tenebat in

paradiso. et permisit vt accēsus inuidia dyabol⁹ eū in lutū peccati quāuis cōsentientē deijceret. **S**i ei phibere vellet dyabolū nō posset temptare hominem: nō ne inquā similitē faceret si hoiez peccati sorde maculatū sine omni lauatiōe idest absq̄ omni satisfactōe talē semp̄ māsū saltē in paradisu de quo eiect⁹ fuerat reduceret. **B** Similitudinē si de⁹ is faceret negare nō audeo et idcirco cum hoc facere posse nō abnuo. **V**ideref ei aut quod pposuerat pagere non potuisse. aut boni ppositi euz penituisse q̄ in deum cadere nequeunt.

Quod homo non possit saluari sine peccati satisfactione. XIX. **A**

Tene igit certissime quia sine satisfactione id ē sine debiti solutiōe spōtanea nec deus pōt pctm̄ impunitū dimittere. nec peccator ad beatitudinē vel talē qualē habebat añq̄ peccaret puenire: nō em̄ hoc mō reparare hō vel talis qualis fuerat añ pctm̄. **B** Rationibus tuis omnimodo cōtradice re non possum. **S**ed quid est qd̄ dicam⁹ deo: dimitte no. de. no. et oīs gens orat deū qm̄ credit vt dimittat sibi peccata. **S**i em̄ soluimus qd̄ debemus cur oramus vt dimittat. **N**ūqd̄ deus iniustus est vt iterū exigat qd̄ solutū est. **S**i aut nō soluimus: cur frustra oramus vt faciat qd̄ qz nō cōuenit facere nō pōt. **A** Qui nō soluit frustra dicit dimitte qui aut soluit supplicat qz hoc ip̄m pertinet ad solutionē vt supplicet. **N**ā deus nulli quicq̄ debet sed oīs creatura illi debz et iō nō expedit hōi vt agat cū deo quē admodū par cū pari. **S**ed d̄ hoc nō est opus nūc tibi respondere. **C**ū enim cognosces cur xps mortuus est forsità per te videbis qd̄ queris. **B** Sufficit mihi nunc qd̄ de hac questione respondes. **Q**d aut nullus homo ad beatitudinē pueire queat cū peccato aut solui a peccato nisi soluat qd̄ rapuit peccando: sic

Lur deus homo

apte mōstrasti vt etiā si veli non possim dubitare. **A** Hoc quoq; nō dubitabis vt puto quia scōm mēsurā peccati oportet satisfactionē esse. **B** Aliter aliquaten^o inordinatū maneret pctm̄ q̄ eē non potest. si deus nihil relinquit inordinatū in regno suo. Sed hoc est p̄stitutum quia q̄libz puū incōueniēs in deo impossibile ē. **A** Dic ergo quid solues p̄ peccato tuo. **B** Penitētiā cor: cōtritū et humiliatū, abstinētiā et multimodos labores corporis et misericordiā dandiz dimittēdi et obedientiā. **A** Quid in hīs omib⁹ das deo. **B** An nō honoro deū quādo p̄pter timorem eius et amorē in cordis cōtritōe letitiam tēporalem abitiō in abstinētijs et laborib⁹ delectatiōes et quietē hui⁹ vite calco, in dando et dimittēdo q̄ mea sūt largiēdo in obedientia meipsū illi subitio. **A** Cū reddis aliqd̄ qd̄ debes deo, etiā si non peccasti, nō debes cōputare pro debito quod debes p̄ peccato. Omnia autē ista debes deo q̄ dicis. Tātus nanq; debet esse in hac mortali vita amor et ad quod p̄tinet omne desiderii perueniēdi ad id, ad qd̄ factus es, et dolo: quia nondū ibi es, et timo: ne nō perueias vt nullā letitiā sentire debeas nisi de hīs que tibi aut auxiliuz aut sp̄e dāt perueniēdi. Nō em̄ mereris habere, qd̄ non scōm quod es amas et desideras et de quo qd̄ nondū habes, et adhuc vtrū habiturus sis, an nō i tanto es periclo, non doles. Ad quod etiā p̄tinet dētem et delectatiōes mūdanas que animum ab illa vera quiete et delectatione reuocant fugere, nisi quātum ad intentiōem illuc pueniēdi cognostis sufficere. **D** actionem vero ita debes p̄siderare te facere ex debito, sicut intelligis qd̄ das a te nō habes sed ab illo cui⁹ seruus es tuz illi cui das, et natura te doceret conseruo tuo id est homo homini facias qd̄ tibi ab illo vis fieri, et qd̄ nō vult das

re quod habet, nō debet accipere qd̄ nō habet. De dimissione breuit⁹ dico, quia nullaten⁹ p̄tineat ad te vidicta, sicut supra dixim⁹ quia nec tu tu⁹ es, nec ille tuus aut suus qui tibi fecit iniuriam sed vni⁹ domini serui facti ab illo de nihilo estis si et de conseruo tuo te vindicas, iudiciuz quod p̄p̄riū dñi et iudicis omnium est sup̄ illuz supbe p̄sumis. In obedientia vero quid das deo, q̄ non debes cui iubenti totum quod es et quod habes et quod potes debes. **B** Nihil iā au deo in hīs omib⁹ dicere me dare deo quod nō debeo. **A** Quid ergo solues deo p̄ pctō tuo. **B** Si meipsū et quicquid possū etiam qm̄ non pecco illi debeo ne peccem nihil habeo qd̄ pro peccato illi reddā. **A** Quid ergo erit de te? quomō poteris saluus eē. **B** Si ratioēs tuas p̄sidero nō video quomodo. Si autē ad fidem meam recurro in fide cristiana q̄ p̄ dilectiōem operatur spero me posse saluari et qd̄ legimus si iniustus p̄uer⁹ fuerit ab iusticia sua et fecerit iusticiam omnes iniusticias suas tradi obliuioni. **A** Hoc non dicit nisi de illis qui autē expectabant cristū anteq̄ veniret aut credūt i eum postq̄ venit. Sed cristū et cristianā fidem quasi nunq̄ fuisse posuim⁹ quādo sola ratione vtrum aduentus eius ad saluationem hominum esset necessari⁹ querere proposuim⁹. **B** Ita fecimus. **A** Sola igitur ratione procedam⁹. **B** Quāuis in angustias quasdam me deducas, desidero tamē multū vt sicut incepisti progrediari.

Quod scōm mēsurā peccati oportet esse satisfactionem nec hanc homo p̄ se satisfacere possit et quāti ponderis sit peccatum. .XX. **A** **P**onam⁹ oia illa q̄ mō p̄posuisti te p̄ pctō posse soluere te non debere et videā⁹ vtrū possit sufficere ad satisfactiōez vni⁹ tā pui pcti sicuti ē vni⁹

aspectus cōtra volūtātē dei. **B** Hi si quia audio te hoc ponere i questiōem putarē me hoc pctm̄ vna sola compun-
ctōe delere. **A** Hōdū considerasti quāti pōderis t pctm̄. **B** Hunc ostēde mihi. **A** Si videres te incō-
spectu dei z aliquis tibi diceret aspice il-
luc. z deus ecōtra nllaten⁹ volo vt aspi-
rias quere tu ipē in corde tuo quid sit in
omibus que sūt p quo deberes ptra vo-
lūtātē dei illū aspectū facere. **B** Hi-
hil inuenio p quo hic debeam nisi forte
sim in ea necessitate posit⁹ vt sit necesse
me aut hoc aut maius pctm̄ facere. **A**
Remoue hāc necessitatē et de solo hoc
pctō considera si possis illud facere pte
ipso redimēdo. **B** Aperte video
qā nō possū. **A** Ne te diutius ptra hā
qd si necesse esset aur totū mūdum z qe-
quid deus nō ē perirez in nihilū redi-
gi: aut te facere tam puam rem cōtra vo-
lūtātē dei. **B** Cum cōsidero acti-
onem ipam leuissimū quiddā in deo eē
sed tum intueor quid sit cōtra volūtātē
dei grauissimū quiddā z nulli dampno
compabile intelligo: sed solem⁹ aliqñ fa-
cere cōtra volūtātē alicui⁹ nō reprehēsi-
biliter vt res eius seruētur quod postea
illi placet ptra cui⁹ volūtātē facim⁹. **A**
hoc fit homini qui aliquādo nō intelli-
git qd sibi sit vtile aut nō posset restau-
rare qd pdit: sed de⁹ nllō idiget et oīa si
perirēt posset sic ea fecit restaurare. **B**
Fateri me necesse ē quia pro cōseruāda
tota creatura nihil deberē facere contra
volūtātē dei. **A** Quid si plures es
sent mūdi pleni creature sicut iste est.
B Si infinito numero mltiplicarētur
et similiter mihi obrēderētur idipsū re-
spōderem. **A** Nihil rectius potes.
Sed cōsidera etiā si cōtingeret vt cōtra
volūtātē dei illū aspectū faceres qd pos-
ses pro hic pctō soluere. **B** Nō ha-
beo aliquid maius q̄ supra dixi. **A**
Sic grauiter peccam⁹ quotienscūq̄ sci

enter aliquid quātūlibet parū contra
volūtātē dei facim⁹ quomō semp sum⁹
in cōspectu eius z semper ipse precipit
nobis ne peccem⁹. **B** Ut audio ni-
mis piculose viuim⁹. **A** Patet qā
scdm̄ qntitatē pcti exiget deus satisfac-
tionē. **B** Nō possū negare. **A**
Nō ergo satisfacis si non reddis aliqd
maius quā sit id p quo pctm̄ facere nō
debueras. **B** Et rōnem video sic
exigere z oīno esse impossibile. **A**
Nec deus vllū obligatū aliqñ ten⁹ debi-
to pcti assumere pōt ad beatitudinem
quia nō debet. **B** Nihilis ē grauis
hec sentētia. **A** Audi adhuc aliud
cur non minus sit difficile homiez recō-
ciliari deo. **B** Nisi fides me conso-
laretur hoc solū cogeret me desperare.
Ansel. Audi tamen. Boso **D**ic
Quā cōtumeliam fecit deo homo cū
se pmisit a dyabolo vinci pro qua satis-
facere non potest. XXI. Ansel.

Homo in paradiso sine peccato
factus quasi positus ē p deo in-
ter deū z dyabolū vt viceret dy-
abolū non cōsentendo suadenti pecca-
tum ad excusatiōem z honorē dei. z cō-
fusionem dyaboli cum ille infirmior in
terra non peccaret eodem dyabolo sua-
dēte qui fortior peccauit in celo nllō sua-
dēte: et cum hoc homo facile posset effi-
cere nulla vi coact⁹ sola suastione spon-
te se vinci pmisit ad volūtātē dyaboli
z ptra volūtātē z honorē dei. **B** Ad
qd vis tēdere. **A** Iudica tu ipse si nō
ē ptra honorē dei vt hō recōciliē illi cū
calūnia hui⁹ cōtumelie deo irrogate. ni-
si pus hōrauerit deū vicēdo dyabolū si-
cut inhōrauit illū vicē a dyabolo. Vi-
ctoria vero talis esse debz vt sic foris ac
potestate immortalis cōfēsit facile dy-
abolo. vt peccaret vnō iuste icurrit penā
mortalitatis ita ifirm⁹ z mortalis qlē se
fecit ipē p mortis difficultatē vicat dy-
bolū vt nllomō peccet qd facere nō pōt

Lur deus homo

quādiu ex vulnere primi pcti cōcipitur et nascitur in pctō. **B** Iterū dico q̄a et ratio pbat q̄s dicitur z impossibile est.

A Adhuc accipe vnū siue q̄ iuste non recōciliaf hō nec min⁹ impossibile est.

B Totiā pposuisti nobis que facere debem⁹ vt quicquid sup addas non me magis terrere possit. **Anselm⁹.** Audi tamen **Boso.** Audio.

Quod abstulit deo cū peccauit quod reddere nequit. **XXII.** **A**

Quid abstulit homo deo cū vinci se permisit a dyabolo. **B**

Dic tu vt incepisti q̄a ego nescio: quid sup hec mala que ostēdisti potuit addere. **A** Nōne abstulit deo quicqd de humana natura facere pposuerat. **B**

Nō pōt negari. A Attēde indistinctam iusticiā z iudica scdm illā vtrū ad equalitatē pcti homo satisfaciāt deo: ni si idipsū quod pmittēdo se vinci a dyabolo deo abstulit: dyabolū vincēdo restituat: vt quēadmodū p hoc victus est rapuit dyabolus quod dei erat: z deus pdidit. ita p h̄ q̄s vicit pdat dyabol⁹ et de recuperet. **B** Nec districti⁹ nec iustius aliquid pōt cogitari. **A** Pu-

tas ne sūmā iusticiā hāc iusticiā posse violare. **B** Nō audeo cogitare. **A**

Nullaten⁹ ergo debet aut pōt accipere homo a deo q̄s deus illi dare pposuit si nō reddit deo totū quod illi abstulit: vt sicut p illū deus perdidit ita per illū recuperet. **Q**uod nō aliter fieri valet ni si vt quēadmodū p victuz tota hūana natura corruptaz q̄si fermētata ē pctō cū quo nullū deus assumit ad perficiendam illā ciuitatē. celestē ita per vincētem iustificētur a pctō tot hoies q̄s illū numerū completuri erāt ad quē cōplendū factus ē hō. **S**ed hoc facere nullaten⁹ pōt homo pctō: quia pctō: peccatorē iustificare nequit. **B** Et nil iustius z nil impossibili⁹. **S**ed ex his omnibus videtur misericōdia dei z spes hominis

perire q̄tum ad beatitudinē spectat ad quā factus ē homo. **A** Expecta adhuc parū. **B** Quid habes adhuc apli⁹

Quia q̄diu homo non reddit quod debet nōn possit esse beatus nec excusetur impotentia. **XXIII.** **A**

S homo dicitur iniust⁹ qui hōi non reddit q̄ debet multō magis iniustus ē qui deo quod debet non reddit. **B** Si pōt z non reddit vere iniustus ē. **S**i vero nō pōt quomō iniustus ē. **A** Forsitan si nulla in illo est impotētie causa aliquaten⁹ excusari potest. **S**ed si in ipa impotēcia ē culpa sicut non leuigat pctm ita nō excusat nō reddentē debitū. **N**am si quis iniūgat aliqd opus seruis suo et precipiat illi ne deiciat se in foueā q̄ illi demonstrat vnde nullaten⁹ exire possit: z seruus ille cōtempnēs mādātū et monitionē dñi sponte se in p̄mōstratā mittat foueā vt nullaten⁹ possit in iūctum opus officere putas ne illi aliquaten⁹ impotētia istaz ad excusationē valere cū opus iniūctū non faciat. **B** Nullomō sed ad augmētū potius culpe quoniā ipē impotentia illa sibi fecit. **D**upliciter nāq; peccauit q̄a et quod iustus ē facere nō fecit et quod p̄ceptū ē ne facere fecit. **A**

Ita homo qui se spōte obligauit illi debito quod soluere non pōt. z sua culpa deiecit se in hāc impotentia vt nec illud possit soluere quod debebat ante pctm id ē ne peccaret nec q̄s debet: quia peccauit inexcusabilis ē. **I**pa nāq; impotentia culpa ē quia nō debet eā habere ymo debet eā nō habere. **N**am sicut culpa ē non habere quod debet habere ita culpa ē habere q̄s debet nō habere. **S**icut ergo culpa ē homini non habere potestātē illā q̄ accepit: vt pōssēt carere pctm sic culpa ē illi habere impotentia p q̄ nec iusticiā tenere z pctm canere nec q̄s p pctō debet reddere pōt. **S**pōte nāq; fecit vnde pdidit illā potestātē z

Libecundus

deuenit in hac impotentiā. Idē em̄ ē nō habere potestātē q̄ debet habere impotentiā q̄ debet non habere. Quā ppter impotentiā reddēdi deo q̄ debet q̄ facit vt nō reddat non excusat hoīem si non reddit quō effect⁹ pcti nō excusat pctm̄ q̄ facit. **B** Et graue nimis ē z ita eē necesse ē. **A** Inuist⁹ ergo hō ē qui nō reddit deo quod debet. **B** Nimis ē yerū nā inuist⁹ ē quia nō reddit z inuist⁹ ē quia reddere nequit. **A** Null⁹ qm̄ inuist⁹ admittitur ad beatitudinem quoniā quēadmodū beatitudo ē sufficiētia in qua nulla ē idigētia: sic nulli cōuenit nisi i quo ita pura ē iustitia vt nulla in eo sit iniustitia. **B** Hō audeo aliter credere. **A** Qui ergo non soluit deo q̄ debet non potest eē beatus. **B** Nec hoc cōseq̄ negare possū. **A** Qd̄ si vis dicere q̄a misericors de⁹ dimittit supplicāti q̄ debet idcirco q̄a reddere nequit: non pōt dici dimittere: nisi aut h̄ quod hō spōte reddere debet: nec pōt: id ē: quod recōpensari possit pctō: q̄ si eri nō deberet p cōseruatiōe omis rei q̄ deus nō ē aut hoc quod puniendo erat ablatu⁹ iuito: sicut supra dixi id ē beatitudinē. **B** Si dimittit q̄ spōte reddē debet hō ideo q̄a reddere nō pōt: qd̄ est aliud q̄ dimittit de⁹ q̄ habere non pōt. **S**ed derisio ē vt talis misericordia deo attribuat⁹. **A** si dimittit q̄ inuito erat ablatu⁹ ppter impotentiā reddēdi q̄ spōte reddere debet: relaxat de⁹ penā z facit beatū hoīem ppter pctm̄: quia habet q̄ debet non habere. **N**ā ipam impotentiam debet non habere z idcirco q̄ diu illā habet sine satisfactione pctm̄ est illi. **V**erū huiusmodi miscōdia dei nimis ē p̄traria iustitie illi⁹: que nō nisi penam p̄mittit reddi ppter pctm̄. **Q**uā ppter quēadmodū deū sibi eē contrariū ita hoc mō illū eē misericordē ē impossibile. **B** Aliā dei misericordiā video esse querēdā q̄ istā. **A** **V**erū esto di-

mittat de⁹ ei q̄ si soluit sbiū idcirco q̄ nō pōt. **B** **T**ravelle. **A** **A**t q̄ diu nō reddet. aut volet reddere aut nō volet. **Q**d si volet q̄ nō poterit indigēs erit. **S**i x̄o si volet iust⁹ erit. **B** **H**oc nil clari⁹. **A** **S**iue aut idiguus siue iust⁹ sit beat⁹ nōerit. **B** **E**t h̄ aptū. **A** **Q**uā diu aut nō reddet beatus eē nō poterit. **B** **S**i rōnem seq̄tur deus iustitie nō ē qua euadat miser hominatio et miscōdia dei perire videt. **A** **R**ōnem postulasti rōnem accipe: miscōdem desū eē nō nego qui hoīes z iumēta saluat quēadmodū multiplicauit misericordiā suam. **N**os aut loqm̄ur de illa vltia miscōdia q̄ post hāc vitā beatū facit hoīem: hāc beatitudinē nulli dare debere: nisi illi cui penitus dimissa sūt pctā: nec hāc dimissionē fieri nisi debito reddito q̄ debetur pro pctō scdm̄ magnitudinē pcti suprapositus rōnibus puto me sufficiēt ostēdisse. **Q**uib⁹ si qd̄ tibi videtur posse rōnibus obici dicere deberes. **B** **E**go vtiq; nullam tuarū rōnum alq̄ten⁹ infū mari posse video. **A** **N**ec ego si bene cōsideretur estimo: yerūtū si vel vna de omnib⁹ quas posui in expūgnabili veritate roborat sufficere debet. **S**iue nanq; vno siue pluribus argumētis veritas inexpūgnabiliter mōstret equaliter ab omni dubitatiōe d̄fēditur. **B** **E**cce ita ē. **Q**uomō ḡ salu⁹ erit hō si ipē nō soluit q̄ debz nec saluari valet si nō soluit q̄ debet aut q̄ frōte asserim⁹ deū in misericordia diuītē sup̄ h̄manū itellectū hāc misericordiā facere nō posse. **A** **H**oc debes nūc ab illis exigere: q̄ x̄pm̄ nō eē credūt necessariū ad salutē hoīs: quoz vice loq̄ris: vt dicāt q̄lī hō saluari sine x̄po possit. **Q**d si nō possūt vllomō desināt nos irridere z accedāt vt iūgāt se nobis q̄ nō dubitam⁹ hoīem saluari posse p x̄pm̄ aut desperēt h̄ vllomō posse fieri. **Q**d si horēt credāt nobiscū i x̄pm̄ vt possint saluari. **B** **A**te q̄ro sicut in

cepi vt ostendas mihi qua ratione saluetur homo per cristum.

¶ Ex necessitate per cristum saluetur homo. .XXIII.

Nonne sufficere: pbatur p cristu hoiem posse saluari cu etia infideles no negent hoiem vllomō posse fieri beatu: z satis ostensum sit qa si ponim⁹ xpm non esse: nullomō pot inueniri salus homis. **A**ut em p xpm aut alio aliquomō aut nllomō poterit salu⁹ esse. **¶** Quia ppter si falsuz ē qa nullo aut aliquo aliomō pot hoc ee: necesse ē fieri p xpm. **B** Si quis videns rōnem qa alio mō nō pot esse z nō intelligēs qua ratione p xpm esse valeat asserere velit q: nec p xpm nec vllomō queat hoc esse quid huic respōdebim⁹. **A** Quid respōdēdū est illi q idcirco astruit esse impossibile qd necesse ē esse qa nescit quomodo sit. **B** Quia insipiens est. **A** Cōtemnendū ē ergo qd dicit. **B** Elerum ē sed hoc ipm illi ostēdendū ē qua ratione sit quod putat impossibile. **A** An nō intelligis ex his q supra dixim⁹ quia necesse ē aliquos hoies ad beatitudinē puenire. Nam si deo ē incōueniēs hoiem cū aliqua macula pducere ad b ad quod illū sine omni macula fecit: ne aut boni incepti penitere: aut ppositū implere non posse videatur: multomagis ppter eādem incōueniētiā ipossibile est nullū hoiem ad hoc puehi ad qd factus ē. Quapropter aut extra fidē cristianā inueniēda ē pcti satisfactio: qualem supra esse debere ostēdim⁹: qd nulla ratō pot ostēdere aut indubitanē in illa esse credenda ē. Quod em in necessaria rōne veracit esse colligitur: id in nullam debet duci dubietatem etiā si ratio quomō sit nō pcpitur. **B** Uerū ē qd dicit. **A** Quid ergo qris ampli⁹. **B** Hō ad hoc veni vt auferas mihi dubitatioem: sed vt ostēdas mihi certitudis mee rōnem. Quapropter sicut me rōna

biliter deduxisti ad hoc vt videā hoiem peccatorē hoc debere deo p pctō quod et reddere nequit: z nisi reddiderit saluari nō valet: ita volo me pducas illuc vt rōnabili necessitate itelligā esse oportere oīa illa que nobis fides chatholica d xpo credē pcpit: si volum⁹ saluari: z quomō valeāt ad salutē homis z qualiter deus misericōdia saluet hoiem cum non dimittat illi pctm nisi reddiderit quod ppter illud debet: z vt cerciores sint argumentatiōes tue sic a lōge incipe vt eas supra firmū fundamentū constituas. **A** Adiuuet menūc de⁹ quia tu nullaten⁹ mihi parcis nec cōsideras inbecillitatē sciētie mee cui tam magnū opus iniungis. **¶** Temptabo tamē qñquidem incepti nō in me sed in deo cōfidens z faciā qd ipō adiuuātē potero. **¶** Sed ne fastidium hec volenti legere nimis lōga pnuatiōne generem a dictis dicenda alio exordio distinguamus.

¶ Explicit liber primus.

¶ Incipiunt capitula libri secundi.

Hominē eē factū iustū. **¶** Ca. I.
¶ Quod non moreretur si nō peccasset. **¶** Capitulū. II.
¶ Quod cū corpore in quo viuit in hac vita resurgat. **¶** Capitulū. III.
¶ Quod de humana natura perficiat deus quod incepti. **¶** Capitulū. IIII.
¶ Qd quis hoc necesse sit fieri tñ non hoc faciet cogēte necessitate z q sit necessitas que aufert gratiā aut minuit et sit necessitas que auget. **¶** Capitulū. V.
¶ Qd satisfactiōem p qd saluat hō nō possit facere nisi de⁹ hō. **¶** Capitulū. VI.
¶ Qd necesse sit eundē ipm eē pfectum deū z perfectū hoiem. **¶** Capitulū. VII.
¶ Qd ex genere ade z de virgie semia: deū oporteat assūere hoies. **¶** Ca. VIII.
¶ Quod necesse sit vebū solū z hoies in ynā cōuenire psonā. **¶** Capitulū. IX.
¶ Quod idē hō non ex debito moriaf et quomō nō possit vel possit peccare et